

Наталија Жунић
Правни факултет
Ниш

УДК 305-055.2
Прегледни рад
Примљен: 20. 9. 2009. г.

ФЕМИНИСТИЧКИ КОНТЕКСТ ИДЕОЛОГИЈЕ РОДА

Резиме

У раду испитујемо, из перспективе феминистичке социјалне теорије, како настаје и како се одвија процес родне социјализације. Затим, како из тог контекста родна идеологија постаје основа произвођења и репродуковања неједнакости људи, мушкараца и жена. Односи између мушкараца и жена, а онда и њихов стварни положај у друштву, значајно су одређени ставовима и вредностима о мушкарцима и женама које дели шира друштвена заједница. Родне улоге су социјалне активности, „додељују“ се мушкарцима и женама на основу претпостављених разлика. Дакле, анализа целокупног социјалног инструментаријума за производњу стереотипа, предрасуда и „готових истина“, нужна је за разумевање механизма репродукције родне неједнакости и стварања родне идеологије о такозваним „мушким“ и „женским“ животним улогама, задацима и аспирацијама.

Кључне речи: социјализација, пол, род, феминистичка теорија, идеологија рода.

Идеја нашег рада је да разговор о родној идеологији, који ћемо водити на нивоу феминистичког концепта формирања мушких и женских социјалних улога, буде угаони камен разумевања и објашњења проблема неједнакости и дискриминације мушкараца и жена. Зато ћемо дебату започети објашњењем „производње“ мушког и женског рода, као и важности утицаја културе и друштва у том контексту. У одговору на питање шта је социјализација и каква је улога и значај овог процеса у развоју мушкараца и жена као родних ентитета, можемо пронаћи различита културна значења која се придају роду и полности. Она, наиме, доприносе разумевању сложене мреже повезивања мушке и женске моћи, статуса и идентитета.

1. Почетни сегмент анализе је дефинисање и значај процеса социјализације у образовању родних улога мушкараца и жена. Тако социолози употребљавају појам социјализације¹ да опишу процес помоћу кога људи уче да се повинују друштвеним нормама, да објасне начин на који се у друштву преноси култура међу генерацијама и како се људи припремају да учествују у

---

¹ „Процес којим се људска бића подстичу, наводе да усвоје стандарде понашања, норме, правила и вредности друштвеног живота, назива се социјализација. Почиње у детињству и наставља се кроз цео живот. После породице важни агенси социјализације у западном друштву су: школа и групе вршњака, улазак у економску сферу, излагање мас-медијима, оснивање брака и породице, учествовање у организованом животу заједнице, и на крају услови пензије. Социјализација је кључни концепт у разумевању огромне разлике друштвеног света.“ (Outhwaite, Bottomore 1996:624).

друштвеним деловањима. У овај концепт укључено је и извесно разумевање симбола, система идеја, језика и различитих врста веза које чине друштвени живот. Процес социјализације се, дакле, може концептуализовати на два начина. Један је да социјализацију замислимо као усвајање друштвених норми, односно, процес у коме друштвена правила постају саставни део личности, у смислу да су самонаметнута, пре него наметнута са стране и да су према томе део личности и њеног сопственог идентитета. Зато појединац и осећа потребу да се прилагоди. Други концепт социјализације може се одредити као део друштвене интеракције, под претпоставком да људи желе да побољшају слику о себи задобијањем статуса и прихватањем од стране других. У овом случају појединци постају социјализовани вођени сопственим деловањем уз сагласност и очекивање других (Abercrombie, Hill, Turner 1989:162). Из перспективе појединца, социјализација је процес кроз који се креира сопствена друштвеност и осећај привржености друштву; кроз учешће у њему и кроз интеракцију са другима, тако што појединци уче културу свога друштва и социјализују се за улоге које се културолошки од њих очекују. У том смислу социјализација представља најзначајнији пут за трансфер културе кроз генерације и кроз време.

Наравно, социјализација јесте и може се посматрати као процес који траје читавог живота – у коме се људско понашање непрекидно обликује друштвеним интеракцијама. У том социјалном континууму социјализација се одвија на два нивоа.² Као примарна социјализација, у којој је главни посредник социјализације породица, и као, у другој фази, секундарна социјализација у којој су група вршњака, школа, медији, различите организације, радно место и др. агенси социјализације. Социјалне интеракције у овим друштвеним контекстима помажу људима да науче вредности, норме, ставове, моделе и веровања који чине обрасце њихове културе. Друштво ангажује сложен сплет институционалних носилаца чији је основни задатак да процес усмеравају ка друштвеним циљевима и да пружају услове и средства за његово одвијање. Утолико има смисла и тврдња Питера Бергера да не само да људи живе у друштву, него и друштво живи у људима, те је тако социјализација начин друштвене контроле (Berger 1963:208). Модерна друштва придају изузетан значај процесу социјализације, зато што се сматра да је то фундаменталан системски процес којим се одржава и обнавља друштвени систем (Andersen, Taylor 2005:81-86). Наиме, то је процес који траје читавог живота и његове консеквенце су и како се понашамо према другима и шта мислимо о себи.

---

² Неки аутори сматрају да постоји и трећи ниво социјализације, онај у којем људи уче улоге као одрасле индивиде у различитим друштвеним контекстима и интеракцијама (као: запослени, мужеви и жене, родитељи или пензионери (Abercrombie, Hill, Turner 1989: 231).

2. Међутим, нас овде интересује процес стварања родних идентитета и родних улога, па ћемо се фокусирати на онај аспект социјализације у којем људи, као мушкарци и жене, уче друштвене улоге, односно, усвајају идеје за друштвена очекивања које као појединци у датој ситуацији треба да следе. Истраживања показују да су различите улоге које полови имају у једној заједници и њихово генерацијско преношење резултат деловања друштва и културе на процес социјализације полава – родне социјализације. У самим основама социјализације стоје, различито друштвено дефинисани, културни обрасци, ставови, карактерне особине и понашања примерене дечацима, односно девојчицама. Родна социјализација као социјални процес оспособљава дечаке и девојчице да се понашају различито, па је далеко најраширенији социолошки одговор, да ми кроз социјализацију учимо такво понашање и ставове.³ Наиме, феминистичко објашњење каже да „друштво конструише две одвојене родне културе, веровања, друштвене праксе и институције“ (Levit 1998:15), што показује и реално разликовање статуса мушкарца и жене у свим сегментима друштвеног живота. Родна социјализација је друштвена пракса која утиче на различите аспекте понашања и додирује бројне области живота мушкараца и жена. Чињеница је да је свет у коме живимо подељен и да се категорија пола/рода⁴ мора уважавати и да је неопходно методолошки утврдити односе између биолошког пола (sex) и рода (gender). Уочавање и наглашавање разлика између пола и рода, као и чињеница да је род друштвена категорија и да се жене и мушкарци у социолошком смислу морају третирати као социјална групација, подразумевало је увођење овог проблема у круг најважнијих теоријских питања. Мислимо да овде треба скренути пажњу на још један значајан полемички моменат у феминистичким дебатама у којима се наглашава да се термином „родност“ замагљује суштина проблема „жена“. Новија истраживања у феминистичкој теорији и антропологији указују да је „женскост само делимични идентитет“, што истовремено значи и прихватање претпоставке „о разликама у истости“. Разлика између „пола“ и „рода“ прави се нарочито у литератури на енглеском језику, у том смислу што је „пол“ биолошка чињеница, док је „род“, ма колико заснован на биолошком, социо-културно-психолошка чињеница. С тог становишта било би правилније говорити о идентитету рода (gender identity).

³ Постоји неколико главних теоријских објашњења процеса родне социјализације – теорија идентификације, теорија учења, развојно-когнитивна теорија и симболички интеракционизам (Sheryl 2002:9-15).

⁴ Треба знати, због прецизности научне комуникације, да је у литератури на енглеском језику „устаљена разлика између онога што је биолошка одредница женске или мушке особе (sex), и онога што је одредница социјалног миљеа у којем особа живи (gender). За прво значење је у нашем језику пол, а за друго може бити и пол и род“ (Савић 1995:228).

Многа емпиријска истраживања (Levit 1998:16-22) која се баве питањем диференцијације између мушкараца и жена, говоре „о екстремно високом вредновању утицаја социјализације на уочене родно-специфичне разлике“ (Wisniewski, Kunst 1988:215). Утицаји социјализације путем различитих агенса социјализације, који су иначе повезани са различитим родним понашањима, отпочињу већ код новорођених, настављају се током детињства и простиру се до поодмакле старости. У периоду детињства породица је жижна тачка процеса социјализације и њен најмоћнији трансфер културе.⁵ Васпитни модели, узор и стилови обликују понашање, оно се у различитим друштвеним контекстима и релацијама препознаје и дефинише као „типично женско“ или „типично мушко“. Кроз родно диференцирајуће утицаје социјализације код женског пола (у скали различите старосне доби) подржавају се и афирмишу одређени начини понашања, као што су „хуманитарни ангажман“, „социјални рад“, „способност саосећања“, „спремност на пожртвовање“ итд., а супротно, код мушког пола (у скали различите старосне доби) подупиру се „способност реализације“, и одређени агресивни начини понашања. Сходно томе, и одређена подручја позива и занимања означавају се као „типично женска“ или „типично мушка“. Наравно да је нереалан покушај да се уклони родна социјализација, али је важно да се препознају њени штетни ефекти – специјално негативан утицај на развој самопоштовања и самореализације међу девојкама и уопште међу женама.⁶ „Патријархална социјализација мушкараца и жена одувек је инсистирала на усвајању стереотипних маскулиних и фемининих полних улога и особина са циљем да се једни и други што боље уклопе у одговарајући културни и политички систем.“ (Бадентер 1986:230).

Род, мушки и/или женски не постоји изван културе, односно много важније, култура именује понашања као родна и тако их вреднује; у именованим родним идентитетима, као мушким и женским, крије се културно објашњавање биолошких разлика. Исто тако треба имати на уму да различите

⁵ Породица је по социолошким феминистичким истраживањима примарни референтни оквир који обликује и одређује не само обрасце понашања већ и целокупни модел културе (без остатка важи за традиционална друштва). У пракси социјализације (односно културализације) потомства (деце оба пола), **жена** преноси усвојене обрасце понашања, односно систем дате културе. То су, пре свега, како систем вредности усвојен у процесу властите социјализације, тако и ставови који произилазе из њеног васпитачког социјалног положаја (као жене, мајке, домаћице, раднице). С обзиром на реалитет редукованог идентитета жене, она се увек у друштву налази у функцији „социјализираног социјализатора“. Та „биолошка судбина“ жене као мајке, у ствари је њен културни позив, њена улога социјализатора деце.

⁶ Проблем је чињеница да момци и девојке, мушкарци и жене, више вреднују мушкост од женскости. Родна социјализација, може да произведе девојке које имају мање самопоштовања према могућностима самореализације, па су упућене на »живот од дужности«, док је дечацима, у највећем броју случајева, допуштен независан, самосталан и активан живот (Levit 1998:62-63).

културе и различити историјски периоди на другачије начине вреднују и означавају родне разлике, али је такође неупитно да све културе у свим временима категоришу људе по роду! Дакле, род је „уграђен“ у индивидуалну, интеракцијску и институционалну димензију друштва и концептуализовати род као структуру – значи ставити род на ниво општедрушвеног значаја (на исти који имају економија и политика).

3. У социјалној мисли су категорије природе и културе посматране изван контекста историјске условљености и зависности; пре би се рекло као историјски нерелевантне сфере људске егзистенције, у сталној историјској опозицији. Из таквог теоријског искуства може се закључити да је ригидност значења ових категорија жени наменила историјску „ћутњу“ и омеђила је у границе сопственог пола. Зато би предзнаку „природно“ у карактерологији мушкости и женскости требало пронаћи историјски легитимитет. Чини се да су владајуће категорије мушкости и женскости у друштву само идеолошки израз неједнаке, бинарне поделе света на природу и културу, приватно и јавно, интуитивно и рационално, женски и мушки свет.

Објашњење неравноправности полова покушано је да се пронађе у одговору на питање: да ли је природа спрам културе исто што и женско спрам мушког? Ако бисмо следили концепцију женскости по којој је „анатомија њена судбина“,⁷ онда би женски модел био коначно и нужно одређен њеном природом, затворен у границе биолошке детерминације. Оваква биолошка аргументација имала је у произвођењу полова дефинитиван суд, учинивши да на овај начин обликована историјска свест стално пренебрегава социјални аспект биолошког, формирајући у социјалној мисли став да је неравноправност полова одређена биолошком, генетском предиспозицијом пола. Са друге стране, Шери Ортнер је покушала да на тој линији разграничења природе и културе, присутној у свим друштвима, утемељи објашњење да је „другоразредни положај жене у друштву једна од истинских општости, чињеница важећа за све културе“ (Ортнер 1983:152). Људски полови у оквирима размештања симбола везаних за Природу и Културу заузимају различита места, положаје и улоге. Стога сматрамо да су појмови Природе и Културе релевантни за објашњење универзалне и панкултурне чињенице маргиналног положаја жене. Морамо се сагласити са Шери Ортнер да се свака култура на одређеном ступњу развоја показује не само различитом од природе, већ и супериорнијом од ње. То се показује кроз процес „социјализовања“, „култивисања“ природе, што производи и различито вредновање ових сфера. Култура самим тим добија дигнитет креативног субјекта, док је природа оно што је одређено и непроменљиво. Ако бисмо ову дистинкцију пројектовали на проблем жена, онда би се и њихов другоразредни положај у

⁷ Ово су најпознатије речи С. Фројда које су, несумњиво, постале опште место у литератури женских студија.

свим културама могао објаснити тиме што се жена сагледава кроз природу и ближе њој, а мушкарац као иманентан култури. Или како каже Ш. Ортнер: „Пошто је увек пројекат културе да потчини и превазиђе природу, ако се жене сматрају делом природе, онда би култура сматрала 'природним' да подређује – да не кажемо: угњетава жене“ (Ортнер 1983:161). У свим друштвима и културама жена је дефинисана као „ближа природи“, па се тако и све ситуације везане за њу у животном поретку оцењују као ниже, у култури, наравно, мање вредне, што подразумева да жена остаје без права да учествује у једнакој подели друштвене моћи. Шери Ортнер каже да овако постављена и схваћена супротност између природе и културе није дело природе, већ је заправо резултат у свим друштвима специфичне културне операције којом сам човек један део свог друштвеног бића прима, дефинише и артикулише као мање вредан јер је ближи природи. На тај начин свет се дели по свим принципима на мушки и женски; та подељеност полова је последица ревидирања универзалних културних вредности кроз бинарни систем мушко – женско. Жену владајући стереотипи одређују као: лакоумну, кокетну, детињасту, плашљиву, хистеричну, каприциозну, брљиву, брбљиву, детињасту, лакоумну, лукаву, послушну, пасивну, слабу, несталну, умиљату, срамежљиву, сажаливу, љубопитљиву, склону удешавању, са потребом да се заљубљује и да има децу. За мушкарца се сматра да је: одлучан, непоколебљив, одмерен, смирен, дисциплинован, методичан, организован, дискретан, искрен, амбициозан, жељан моћи и славе, заповедник, самозадовољан, самоуверен, каријериста, жељан афирмације, плаховит, креативан, бистар, објективан, скептичан, разложен, бестидан. Особине мушког и женског стереотипа играју значајну улогу у задобијању позиција које мушкарци и жене имају у приватном, јавном и политичком животу, тако што граде и обнављају наше традиционалне ставове. Дакле, одсуство жена, у прошлости и данас, из друштвеног процеса образовања, политике или рада, резултат је произвођења, културно и социјално, различито утемељених идентитета мушког и женског рода.

4. Стереотипна схватања о карактеристикама мушког и женског пола⁸ стварају две различито друштвено легитимисане идеологије – идеологију мушког рода и идеологију женског рода, или идеологију доминације и идеологију субординације. Шта је род и у каквим се релацијама он „умеће“ у конструкт идеологије рода? Дакле, објашњење идеологије рода захтева разумевање социјабилитета полности у чијим основама лежи идеолошка свест о односима полова и женској судбини у свим друштвеним системима. То неистражено поље идеологије родних улога, које је оперисало „готовим истинама“, митовима, стереотипним значењима, труизмима и „прећутним

⁸ Илустративно и инструктивно је социолошко истраживање особина мушког и женског стереотипа које је урадила Ан-Мари Рошблав-Спанле. Погледати у: Баденгер 1986:124-125.

претпоставкама“, производило је друштвену свест полне дискриминације, дајући тако алиби за праксу увек актуелне неравноправности.⁹ Како примећује М. Барет, „феминисткиње су идеологију стављале у центар угњетавања жене, тај централни положај био је више очигледан него аргументован“ (Барет 1983:88). Идеологији рода/мушкости и женскости као начину репродукције неравноправности полова, у теоријским истраживањима дискриминације жена у друштву,¹⁰ прилазило се на више начина. Основа за идеологију тражена је, на пример, без остатка у различитим последицама које репродукција има по жене и мушкарце, речју, у „биологији као судбини“. Концепт идеологије женскости, друштвени услови настанка и друштвене последице, постају средишња тачка анализе статуса жене у друштву. Треба напоменути, с обзиром да разумевање положаја жене заснивамо на феминистичком методолошком дискурсу, да и у феминистичкој теорији постоје различита схватања родне идеологије. На пример, радикалне феминисткиње дефинишу идеологију угњетавања као „извор енергије“ патријархалне доминације, као инструмент моћи који је самоодржив и као такав без потребе даљег објашњења. Феминистичке марксистичке оријентације које заступају концепцију „друштвених односа репродукције“, и које су на неки начин покушале редефинисати марксизам и дати му „полну компоненту“, морале су да се суоче и са питањем идеологије. Како каже М. Барет, било је јасно да концепција капитализма заступа економистичку димензију идеологије, по којој пол не игра никакву улогу, па дакле и не може да користи феминистичкој анализи. Феминизам је, сматра она, одиграо пресудну улогу у дезавуисању механистичког третирања идеологије као консеквентног духовног израза економских противречности (Барет 1983:89).

На овакав аспект идеологије женскости битно је утицала Алтисеова концепција идеолошких апарата државе. Алтисе потврђује да идеологија „представља, у свом нужно имагинарном искривљавању, не постојеће односе производње (и друге односе који из њих произлазе), већ изнад свега (имаги-

⁹ У феминистичким истраживањима и литератури о женском питању овај социјални феномен познат је под именом „парадокс рода“ и он показује да: „када се особине или понашање који су повезани са женом процењују негативно или мање вредно – онда је род релевантан, односно, када се особина или понашање који су повезани са женом процењују позитивно или као драгоцен – онда је род ирелевантан“ (видети детаљно: Rosener 1997 :296).

¹⁰ Жарана Папић каже да аналитичка истраживања и резултати феминистичке теорије, „показују да је сфера људске полности у свим друштвеним наукама била и остала тамни континент кад је реч о разумевању љуске друштвености. Проблем специфичности људске полности, односа полова, полне разлике, полне дихотомије и хијерархијске опозиције између полова био је најчешће занемариван, или, што је још проблематичније, интерпретиран појмовима помоћу којих је овај друштвени однос бивао извођен, доказиван или оправдаван неким неупитним, природним својствима мушког и женског пола“ (Папић 1997:6).

нарни) однос група према односима прозводње и односима који из њих произилазе“ (Althusser 1989:82). Ова имагинарна искривљавања дистрибуирају се преко „апарата идеолошке држава“ у које спадају мас-медиа, закони, религија и образовање. Оно што је у његовом раду било одлучујуће за успостављање релационих односа између појединца/појединки и идеолошких модела културе, пре свега, јесте теза о трансформацији индивида у субјекте¹¹ у етимолошком смислу, дакле, у потчињене индивиде које су се спремне подређивати. Алтисе подвлачи, да се појединачни субјекти изграђују и репродукују у идеологији. Сам Алтисе није се бавио питањем идеолошког представљања жена.

Међутим, феминистичке истраживачице су употребиле ове појмове да би показале како идеологија подржава и појашњава женску субординацију. „Апарат идеолошке државе чини да се полне раздеобе сматрају „природним“ и „неизбежним“; оне постају део само-идентитета и због тога високо отпорне на промену“ (Mayes 1989:82). Због тога истраживање и критика идеологије сексизма мора поћи од анализе бинарног система мушко-женско и анализе социјалне конструкције полности. Сексизам¹² као парадигма социјалне неједнакости мушкараца и жена представља њен идеолошки израз, њену идеологију. Настао је као производ идеологије доминације мушког пола и „означава дубоко укореван систем веровања, ставова, институција у којима се разлике у суштинским вредностима људи чине на основу њиховог пола и њихове полне улоге.“ (*Fontana Dictionary of Modern Thought* 1977:2).

Феминистичка истраживања друштвеног положаја жене стоје на становишту да разлика између полова није природна и није заснована на биологији („анатомија као судбина жене“), већ да се појединци производе на нивоу идеологије, као полно одређени субјекти уметнути у категорије женскости и мушкости (Walsh 1997:33-34). Функција идеологије је да тако формиране социјалне типове прикаже као производе природе – неупитне и дефинисане. У самом процесу означавања женског родног идентитета одиграва се процес идеологизације. Јер како каже М. Барет, идеологија је „генерички термин за процесе којима се производи, преиспитује, репродукује, трансфор-

¹¹ Лат. *subiectus* 1. онај који лежи под нечим; суседни 2. подложен; извргнут

¹² Сексизам је „предрасудама одређено држање, које процењује и вреднује људе у првом реду према стереотипима пола. Ако је такво држање у једном друштву широко распрострањено, онда из њега настају штете које могу ићи до угњетавања, искористишавања, прогањања па и уништавања човека на основу његове полне припадности. Сексизам би се могао односити како на жене тако и на мушкарце. Али, у ствари, жене много више доживљавају и подносе угњетавања и тешкоће због своје полне припадности. То у најмању руку важи за савременост. Јер сексизам према женама корени се такође у једном, данас још више раширеном патријархалном темељном држању, и прима своју ненарушену снагу из идеолошког подупирања и учвршћивања патријархалне праксе“ (Wisniewski, Kunst 1988:471).

мише значење“ (Барет 1989:102). А до значења се долази, по њеном мишљењу, првенствено помоћу комуникације и означавања, што подразумева да се у самом пољу културе обезбеђује тло за изградњу идеолошких процеса. Речју, идеологија рода је трансмисија културних образаца који се преносе на личност, формирајући њену родну улогу и идентитет. Родни идентитет жене је конструисан и произилази из њеног анатомског идентитета – као матрица и основа за произвођење и изграђивање идеологије одређених „жеља и усмерења“.

Извесно је да идеологију не можемо посматрати само као рефлекс стварности, већ као и њеног „успешног“ произвођача. Са аспекта родне неједнакости можемо рећи да она не само да је као такву рефлектује, већ је и ствара. Тако што је и интегративни део „симболичке продукције и репродукције неједнакости полова“, она се показује и као незаменљиви део произвођења свести о статусу и месту мушког и женског рода у приватној и јавној области друштва. Треба напоменути да феминистичка теорија инсистира на томе, да се анализира и обележи, како у различитим културама функционише онај део стварности који се тиче система ритуала и симбола везаних за родне идентитете мушкараца и жена. Наиме, за објашњење друштвеног положаја жене пресудна је интервенција око значења рода.

Род је моћан принцип друштвеног живота и на нивоу разумевања значаја социјалне и културне улоге родне идеологије то треба јасно исказати. „Он је систем друштвених пракси на више нивоа, који производи разлике између мушкараца и жена и организује неједнакости на основу тих разлика” (Wharton 2005:229). Утолико, значење родне структуре као структуре неједнакости не сме подразумевати само разлику, већ оно означава и подразумева „подељеност, угњетавање, неравноправност и интернализовану неравноправност за жене“ (Барет 1989:145).

Како пронаћи и постоји ли „спасоносно“ решење“ да се ослаби и/или елиминише родна неједнакост? Да ли је кључ за „разбијање“ постојеће идеологије женског рода на плану културне праксе и развоја друштва једнаких шанси. Ен Филипс каже, да „род мијења и треба да мијења начин на који размишљамо о демократији, али с обзиром на прожимајућу снагу постојећих традиција, требат ће неко вријеме прије но што појединости новог крајолика постану јасне. Свеједно не бисмо требали очекивати како ће се баш сви детаљи промијенити.“ (Phillips 2001:148). Извесно је да идеологија игра кључну улогу у одржавању тог „социјалног вектора доминације и субординације“. Може ли се родна идеологија, упркос снажној инерцији доминантног родног система вредности и погледа на свет, „еманциповати“ кроз, као једну од многих алтернатива, родно редефинисани систем инситуционалног знања и системске одговорности друштва према женама као дискриминисаној групи? Добра пракса неких модерних друштава Европе то потврђује.

Литература

- Abercrombie, N., Hill, S., Turner, S. B. (1988) *The Penguin Dictionary of Sociology*. London: Penguin Books.
- Andersen, M., Taylor, F. (2005) *Sociology: understanding a diverse society*. Thomson Wodsworth: Thomson Learning Inc.
- Althusser, L. (1989) „Ideology and Ideological Apparatus in Cosin”, u: Mayes, P. *Gender*. New York: Longman.
- Бадентер, Е. (1986) *Једно је друго*. Сарајево: Свјетлост.
- Барет, М. (1983) *Потчињена жена*. Београд: Радничка штампа.
- Berger, P. (1963) *Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective*. New York: Doubleday.
- The Fontana Dictionary of Modern Thought* (1977). London: Fontana/Collins.
- Grana, S. (2002) *Women and (In)Justice*. Boston: Allyn and Bacon.
- Levit, N. (1998) *Men, Women and the Law*. New York: New York University Press.
- Mayes, P. (1989) *Gender*. New York: Longman.
- Outhwaite, W. & Bottomore, T. (1996) *The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Ортнер, Ш. (1983) „Жена спрема мушкарца као природа спрема културе.” у: Папић, Ж. и Склевиску, Ј. (пр.) *Антропологија жене*. Београд: Просвета.
- Папић, Ж. (1997) *Полност и култура*. Београд: Чигоја штампа.
- Phillips, Anne (2001) *(O)Рађање Демократије*. Загреб: Женска инфотека.
- Rosener, Judy B. (1997) „Leadership and the Paradox of Gender“ in: Walsh Roth, Mary, ed., *Women, Man and Gender – Ongoing Debates*. New Haven: Yale University Press.
- Savić, S. (1995) „Jezik i pol (II), Istraživanja kod nas“, *Ženske studije*, (2-3) : 223-231.
- Wisniewski, R., Kunst, H. (eds.) (1988) *Handbuch für Frauenfrage: Zur Stellung der Frau in der Gegenwart; Informationen – Analysen – Anregungen*. Stuttgart: Verlag Bonn Aktuell GmbH.
- Walsh, M. R. (ed.) (1997) *Women, Man and Gender – Ongoing Debates*. New Haven: Yale University Press.
- Wharton, Amy S. (2005) *The Sociology of Gender: An Introduction to Theory and Research*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Natalija Žunić

Feminist Context of Gender Ideology

Summary

In this paper, the author deals with the process of gender socialization from the perspective of the feminist social theory. The author examines how this process starts, progresses and develops and, in that context, how gender ideology becomes the basic footing for producing and reproducing gender inequality among men and women. The mutual relations between men and women, as well as their actual position in society, are significantly determined by the attitudes and values commonly accepted in the community at large. Gender roles are social activities which are traditionally “assigned” to men and women on the basis of assumed gender differences. Therefore, there is a need to analyze the entire set of social instruments that contribute to producing stereotypes, gender-bias and “ready-made truths” taking gender roles for granted. Such analysis is necessary in order to understand the mechanism of re-producing gender inequality and creating gender ideology based on the so-called »male« and »female« roles, duties and aspirations.

Key words: Socialization, Sex, Gender, Feminist Theory, Gender Ideology